

ALVAR AALTO

Suojeluesitys: Tehtaanmäen koulu

Alvar Aalto -säätio esittää Kouvolassa sijaitsevan Tehtaanmäen alakoulun kokonaisuuden suojelemista rakennusperinnön suojelusta annetun lain nojalla (4.6.2010/498). Koulu pihapiireineen sijaitsee Inkeröisissä osoitteessa Pihtojantie 8, 46900 Kouvola.

Tehtaanmäen alakoulu eli alkuaan Tehtaanmäen kansakoulun rakentaminen alkoi 1939 ja kokonaisuus valmistui sotavuosien aikana. Rakennus ajoittuu intensiiviseen ajanjaksoon 1930-luvun lopussa, jolloin Alvar Aallon keskeiset, suomalaisen funktionalismin ikoniset teokset syntyivät: mm. Aallon oma talo, Viipurin kirjasto, Villa Mairea ja Sunilan tehtaat. Koulun ohella myös Inkeröisten tehdasyhdyskunnan muita rakennuksia on suunniteltu Aallon toimistossa tuolloin. Tehtaanmäen koulu on osa monipuolista ja arvokasta Aalto-kokonaisuutta, ja yhteisön keskeisenä julkisena rakennuksena sen merkitys on alueellaan erityinen. Rakennus on myös ainoa Alvar Aallon toimiston suunnittelema alakoulurakennus. (Seminaarinmäen kasvatusopilliseen korkeakouluun liittyy 1950-luvulla rakennettu koulu, mutta se on osa korkeakoulun kokonaisuutta).

Koulu- ja asuntolarakennukset on suojeltu 5.4.2001 vahvistetussa asemakaavassa määräyksellä "sr", jossa ei osoiteta suojelumääräyksiä rakennusten sisätiloihin. Alvar Aalto -säätio korostaa erityisesti koulurakennuksen sisätilojen merkityksiä, joita ei turvata asemakaavan keinoin. Suojelu tulisi säätion näkemyksen mukaan ratkaista rakennusperinnön suojelusta annetun lain nojalla.

Laki rakennusperinnön suojelemisesta 8 § määrittelee laajasti suojelun edellytyksiä. Aalto-säätion näkemyksen mukaan koulurakennus on merkittävä kaikilla lain määrittelemillä tasoilla: valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti. Koulu on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettujen kulttuuriympäristöjen RKY-kohdetta. Valtakunnallista arvoa rakennuksella on muun muassa sota-aikana valmistuneena kansakoulurakennuksena. Koulu on eittämättä lain 1) kohdan tarkoittamalla tavalla harvinainen. Rakennus on merkityksellinen myös laissa tunnistamattomalla kansainvälisellä tasolla johtuen sen erityisestä asemasta Suomen tunnetuimman arkkitehtimme, Alvar Aallon, ja hänen toimistonsa suunnittelemana kohteena.

Lain 2), 3) ja 5) kohtien tarkoittamalla tavalla rakennus edustaa kouluarkkitehtuurin typologista ja arkkitehtonista kehitystä. Se edeltää toisen maailmansodan jälkeisten vuosien vilkasta koulujen rakentamisjaksoa Suomessa. Tehtaanmäen koulussa toteutuu monia varsinkin luonnonvaloon ja opiskeluympäristön viihtyvyyteen liittyneitä sekä käyttäjien mittakaavaan sovitettuja arkkitehtonisia ratkaisuja, jotka olivat kohteen syntyaikana erityisiä innovaatioita. Niitä sovellettiin eri tavoin seuranneiden vuosikymmenten kouluarkkitehtuurissa – ja kehitellään edelleen. Tehdaspaikkakunnan koulu kertoo osaltaan myös aikakaudesta, jolloin tehdasyhdyskunnat rakennettiin kokonaisuuksina ja niihin liittyneet palvelut olivat osa tehtaiden ympärille muodostunutta monin tavoin omavaraista yhdyskuntaa. Pienille lapsille tarkoitettu ja heidän mittakaavansa eläytyneesti suunniteltu koulu lienee

Inkeröiden RKY-kohteenakin tunnistetussa teollisuusperinnön kokonaisuudessa kaikkein erityisin 1930–50-lukujen aikana valmistunut rakennus.

Lain 6) kohdan mukaisesti rakennus on arvokkaalla tavalla kerroksellinen. Se on säilynyt erittäin hyvin. Lisäksi rakennuksen suurin peruskorjaus ja restaurointi on ollut erityisen onnistunut ja on itsessään merkityksellinen kerrostuma. Arkkitehti Tapani Mustosen johdolla tehty, vuonna 2002 valmistunut peruskorjaus sai osakseen laajaa tunnustusta: sille myönnettiin Kaakkois-Suomen rakennus- ja ympäristötaidepalkinto 2004, se esiteltiin Suomi rakentaa -näyttelyssä (0203) ja julkaistiin *Arkkitehti*-lehdessä (5/2003). Rakennus on onnistuneen ja kohteen ominaisuuksia arvostaneen korjauksen jälkeen edelleen lain 4) kohdan tarkoittamalla tavalla alkuperäinen kaikilla lain kohdassa mainituilla tavoilla: käyttö on alkuperäistä tai sitä vastaavaa, alkuperäinen rakentamistapa on käytännössä kauttaaltaan säilytetty ja rakennuksen arkkitehtuuri ja tyyli ilmenevät jopa lukuisten yksityiskohtien tarkkuudella rakennuksen sisätiloissa.

Edellä kuvatuin perusteluin Alvar Aalto -säätiö esittää Tehtaanmäen koulun suojelua rakennusperinnön suojelemista annetun lain nojalla. Erityisen arvokkaisiin sisätiloihin lukeutuvat ainakin liikuntasali sekä aulojen, portaikkojen ja käytävien tilasarja. Pääsisäänkäyntiaulan parvi, luonnonvalon monipuolinen käyttö ja laajasti säilyneet materiaalit sekä yksityiskohdat ovat erottamaton osa rakennuksen arkkitehtonista kokonaisuutta.

Esimerkiksi luokkahuoneiden suojelua tulisi tarkastella erikseen ja samalla on syytä ennakoida rakennuksen suojelun ja mahdollisten rakennukseen soveltuvien uusien käyttäjien mahdollisuuksia. Suojelutarpeeseen liittyy myös vuosia esillä ollut, ja eri syistä väliaikaisesti lykkääntynyt, alkuperäisen käytön väistyminen rakennuksessa.

Alvar Aalto -säätiön yliarkkitehti on esittänyt Kouvolan kaupungille yhteistyötä rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaisen suojeluesityksen laatimiseksi Tehtaanmäen koulun käyttöjä käsitelleessä kokouksessa Kouvolan kaupungintalossa 18.6.2019.

Helsingissä 22.10.2024

Tommi Lindh
Toimitusjohtaja
Alvar Aalto -säätiö

Jonas Malmberg
Yliarkkitehti
Alvar Aalto -säätiö

Tiedoksi: Kouvolan kaupunki, Kymenlaakson alueellinen vastuumuseo